

SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA
FILIAL DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

Carrer del Carme, 47
08001 Barcelona

Núm. 229

Febrer 2011

QUÈ CAL SABER?

LES FORMES PREFIXADES TAXO- I TAXI-

El mot grec *taxis* significa 'ordre, disposició, arranjament'. Aquest terme ha donat en català les formes prefixades **taxo-** i **taxi-**. Per exemple, tenim **taxidèrmia** ('arranjament de la pell'). La primera, però, és més corrent, de la qual deriva **taxonomia** ('lleï o mètode de l'arranjament o de l'ordenació'). Com a curiositat, noteu que en occità es diu *taxinomia*.

La forma sufixada **-taxi** apareix en nombrosos termes, com ara **fototaxi** ('orientació cap a la llum'), **quimiotaxi** ('orientació envers la presència de substàncies químiques'), **termotaxi** ('orientació envers la temperatura'), **geotaxi** ('orientació en el sentit de la gravetat'), etc. En altres llengües, com l'espanyol, s'han format les formes sufixades *-taxis* o *-taxia*, que són incorrectes en català. Sempre hem d'acabar aquests mots en **-taxi**; així, per exemple, és incorrecte dir *fototàxia* o *geotaxis*: s'ha de dir **fototaxi** i **geotaxi**. Semblantment, els adjectius derivats acaben en **-tàctic**, i no *-tàxic*. Així, diem **quimiotàctic**, i no *quimiotàxic*, de la mateixa manera que diem **anorèctic**, i no *anorèxic*, o **anàlisi sintàctica**, i no *anàlisi sintàxica*.

Tenim, però, el terme **atàxia**, un mot que ja era compost en la forma grega original, constituït pel prefix **a-** de negació i l'arrel de què parlem en aquest número. Etimològicament, vol dir 'falta d'ordre' i, més concretament, 'deficiència de coordinació motora deguda a una falla de la sensibilitat profunda conscient (**atàxia espinal**) o del sistema cerebel·lós (**atàxia cerebel·losa**)'. També en aquest cas s'admet com a adjectiu **atàxic**, encara que **atàctic** es considera l'adjectiu derivat preferent. A més, també tenim, format de manera anàloga, el prefix **ataxo-**, que significa 'falta d'ordre'. Per exemple, l'**ataxofòbia** és la 'por morbosa al desordre' i l'**ataxafàsia** (o **ataxoafàsia**) és l'estat caracteritzat per la inhabilitat per a ordenar les paraules en frases'. Aquests termes, però, són compostos a la manera culta en les llengües modernes i no provenen directament del grec, com és el cas de **atàxia**.

Cal tenir present que el gènere del **teix** (*Taxus*), un arbre conegut per la longevitat i la verinor, ha donat lloc a l'arrel **taxo-**, que no té, evidentment, res a veure amb l'anterior, i que apareix en mots com **taxoide** ('fàrmac derivat de l'escorça de *Taxus brevifolia*') i **taxol**, un tipus específic de taxoide.

Comissió de Lexicografia. Societat Catalana de Biologia

Amb la col·laboració del Servei de Correcció Lingüística de l'IEC i el TERMCAT